

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

Д-р Александар Костадиновски

**МАКРО И МИКРО АСПЕКТИТЕ НА ТРОШОЦИТЕ
ВО ЗДРАВСТВЕНИОТ СЕКТОР**

Штип, 2011

Автор

Доц. др Александар Костадиновски

**МАКРО И МИКРО АСПЕКТИТЕ НА ТРОШОЦИТЕ
ВО ЗДРАВСТВЕНИОТ СЕКТОР**

Рецензенти:

Проф. д-р Трајко Мицески

Доц. д-р Круме Николовски

Лектор:

Вангелија Цавкова

Техничко уредување:

Александар Костадиновски

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Печати:

Печатница „2-ри Август“ - Штип

Тираж:

300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

614.2:658.1/.5(075.8)
614.2:005(075.8)

КОСТАДИНОВСКИ, Александар

Макро и микро аспектите на трошоците во здравствениот сектор /
Александар Костадиновски. - Штип : Универзитет „Гоце Делчев“,
Економски факултет, 2011. - 223 стр. : граф. прикази ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 220-223

ISBN 978-608-4504-41-2

а) Здравство - Економика - Високошколски учебници б) Здравствем
менаџмент - Високошколски учебници
COBISS.MK-ID 89153290

Д-р Александар Костадиновски

**МАКРО И МИКРО АСПЕКТИТЕ НА ТРОШОЦИТЕ
ВО ЗДРАВСТВЕНИОТ СЕКТОР**

ПРВО ИЗДАНИЕ

Штип, 2011

ПРЕДГОВОР

Трудот **Макро и микро аспектите на трошоците во здравствениот сектор** третира актуелна, комплексна и, кај нас, релативно малку обработена проблематика од областа на здравствениот менаџмент каде што во фокусот на вниманието се здравствените организации и потенцијалите за иницирање на динамичен и квалитативен нивен раст и развој во насока на ефикасно, економично и правично задоволување на потребите на потрошувачите, т.е. пациентите.

Презентираната материја целосно ја покрива наставната содржина предвидена со предметот Планирање, анализа и контрола на трошоците во здравствените институции на насоката Здравствен менаџмент при Економскиот факултет во Штип.

Целокупната материја е изложена во две компактни целини. Со изучување на макро приодот на трошоците во здравствениот сектор студентите ќе можат да проникнат во природата на постоењето и функционирањето на здравствениот систем, да ги оценат современите теоретски модели на организациона поставеност и можноста за нивно практично имплементирање и детерминирање на перформансите на здравствената организација. Микро приодот, пак, на студентите и пошироката публика им овозможува да ги согледаат моделите на мерење и контрола на трошоците во здравствените организации, да проценат во која мера нивната ефикасност, ефикасност, одговорност произлегуваат од логиката на дејствување на економските законитости, меѓутоа, и врз основа на регулативата поврзана со функционирање на системот.

Ефикасноста на здравствените организации во голема мера зависи од обезбедување на задоволително финансирање, што подразбира соодветно собирање на приходите, нивно здружување и насочување кон целните групи кои се дефинирани со приоритетите на политиката. Универзалната здравствена заштита и принципот на недискриминација во давањето на здравствените услуги ја наметнува одговорноста за ефективно покритие на населението со бараните здравствени интервенции како и елиминирање било каква нерамноправност во пристапот до здравствените услуги. Ефективните здравствени услуги зависат од расположливиот микс на инпути за нивно производство. Со оглед на трудоинтензивниот карактер на дејноста, здравствените власти треба да имаат јасно поставени критериуми за потребниот број и квалификации на здравствените работници, односно нивна селекција низ процесот на едукација и регрутација, како и утврдување на адекватни стимулативни мерки кои ќе ја зголемат продуктивноста на трудот. Се поголемиот притисок врз трошоците како резултат на новите пронајдоци во медицинската технологија и се повозрасната популација, ја наметнува потребата во цената на услугите да бидат опфатени сите трошоци, како и одговорноста на менаџментот при контролата на трошоците да го согледа нивниот квалитативен придонес.

PREFACE

The scientific paper Macro and macro aspects of costs in health care sector covers actual, complex, and in our literature relatively unabsorbed issue in the field of health care management. The focus is on health care organizations and their potentials to initiate dynamic and qualitative growth and development in order to efficiently, effectively and equitably meet the needs of consumers, ie patients.

The presented material covers the full curriculum content predicted with subject Planning, analysis and cost control in health care institutions, as part of the study program Health Management at the Economic Faculty in Stip.

The entire content is presented in two compact units. The studying of macro approach of costs in health care sector will enable the students to penetrate into the nature of existence and functioning of the health care system, to evaluate current theoretical models of organizational structure and the possibility of their practical implementation and to determine the performance of the health care organization. The micro approach allows students and the general public to recognize the models of measurement and control of costs in health care organizations, to assess in wich extent their effectiveness, efficiency, accountability arise from the logic of economic laws and the regulation related to the system.

The effectiveness of health care organizations largely depends on providing sufficient funding, such as proper revenue collection, pooling and targeting them to the groups wich are defined by policy priorities. Universal health care and the principle of nondiscrimination in the provision of health care services implies the responsibility for effective coverage of population with required interventions and eliminate any inequities in access to health services. Effective health care services depends on the mix of available inputs for their production. Given the nature of labor-intensive activity, health authorities should have clearly set criteria for the required number and qualifications of health care workers, about their selection through the process of education and recruitment, and establishment of adequate incentives to increase labor productivity. Growing pressure on costs due to new inventions in medical technology and the increasingly elderly population, emphasized the need all costs of services to be cover by their price, as well the responsibility of management to control costs in order to see their qualitative contribution.

June, 2011

The author

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	5
PREFACE	6
ДЕЛ I МАКРО АСПЕКТИТЕ НА ТРОШОЦИТЕ ВО ЗДРАВСТВЕНАТА ЗАШТИТА	
ГЛАВА 1. ВОСПОСТАВУВАЊЕ И УПОТРЕБА НА НАЦИОНАЛНИ ЗДРАВСТВЕНИ СМЕТКИ	11
1.1 <i>Концептот и принципите на националните здравствени сметки</i>	11
1.1.1 Основни принципи на НЗС	13
1.2 <i>Организирање на системот на создавање здравствени сметки</i>	14
1.2.1 Предизвици во развивање на НЗС.....	15
1.2.2 Подготовка на проектот за здравствени сметки	15
1.2.3 Потребни ресурси за проектот на здравствени сметки.....	16
1.2.4 Дефинирање и категоризирање на здравствени трошоци	17
1.2.5 Класификациони шеми.....	18
1.3 <i>Употреба на табелите на здравствени сметки</i>	21
1.3.1 Улога на сметководителот во здравството	23
ГЛАВА 2. СОБИРАЊЕ НА ПРИХОДИ	29
2.1 <i>Моделите на финансирање и трошењето во здравствената заштита</i>	29
2.2 <i>Јавно финансирање на здравствената заштита</i>	30
2.2.1 Јавни извори на финансирање	31
2.3 <i>Принципи на приватно финансирање на здравствената заштита</i>	34
2.3.1 Приватни извори на финансирање	35
2.4 <i>Еднократни и повеќекратни системи на здравствено осигурување</i>	37
2.4.1 Опции за реформирање на еднократните системи на осигурување	41
2.4.2 Определени околности специфични за земјите со низок и среден доход.....	41
2.5 <i>Обезбедување на задоволително финансирање</i>	43
ГЛАВА 3. НАБАВКА НА ЗДРАВСТВЕНИ УСЛУГИ	46
3.1 <i>Утврдување на приоритети при набавките во здравствената заштита</i>	46
3.1.1 Економско вреднување при поставување на приоритетите	46
3.1.2 Прашањата на правичност при поставување на приоритетите	47
3.1.3 Практични ограничувања во утврдување на приоритетите	48
3.2 <i>Дефинирање и идентификување на квалификувани даватели на здравствени услуги</i>	50
3.2.1 Поврзување на саканата интервенција со квалификуван давател.....	51
3.3 <i>Разбирање и користење на механизмите за плаќање на здравствените услуги</i>	53
3.3.1 Пристап на буџетирање по линиски ставки.....	55
3.3.2 Поврзување на плаќањата со перформансите	56
3.4 <i>Цена по која се врши набавката на здравствени услуги</i>	62
3.4.1 Карактеристики на купувачите и давателите.....	63
ГЛАВА 4. НАБАВКА НА ИНПУТИТЕ	64
4.1 <i>Ангажирање на работна сила во здравствената заштита</i>	64
4.1.1 Услови на ангажирање на работната сила	65
4.1.2 Контекстуални и политички фактори	67
4.2 <i>Набавка на фармацевтски производи</i>	69
4.2.1 Основни стратегии во зголемување на пристапот до лекови.....	70
4.2.2 Организациони и институционални постапки	74
4.3 <i>Плаќање за капиталот</i>	75
4.3.1 Финансирање на капиталот	76
4.3.2 Трошокот на капиталот	76
4.4 <i>Плаќање за знаење и истражување</i>	78
4.4.1 Алокација на ресурсите и пристапување кон развој и истражување	79
4.4.2 Инволвираност на приватниот сектор	80
4.5 <i>Користење на профилите на ресурси</i>	81
ГЛАВА 5. ПЕРФОРМАНСИТЕ НА РАБОТНАТА СИЛА ВО ЗДРАВСТВЕНИОТ СЕКТОР	83
5.1 <i>Димензии на перформансите на работната сила</i>	83
5.2 <i>Детерминанти на изведбата на здравствените работници</i>	84
5.3 <i>Поттикнувачи врз перформансите на здравствените работници</i>	85
5.3.1 Поттикнувачи специфични за работата	86

5.3.2 Основни системи на поддршка	87
5.3.3 Поволна работна околина	88
5.4 Поврзување на поттикнувачите со четирите димензии на перформансите на здравствената работна сила	90
Глава 6. Квалитативни аспекти на трошоците во здравствена заштита	94
6.1 Излезни параметри од трошоците во здравствена заштита	94
6.2 Анализа на исплатливост	94
6.2.1 Анализа трошок - добивка	96
6.2.2 Основна шема за процена на интервенциските трошоци и последици	97
6.2.3 Вредност на човечкиот живот	97
6.3 Контрола на трошоците	98
6.3.1 Организации за одржување на здравјето и организации за контролирана грижа	100
6.3.2 Регионални здравствени системи	101
Глава 7. ПЕРФОРМАНСИ НА МАКЕДОНСКИОТ ЗДРАВСТВЕН СИСТЕМ	102
7.1 Системот на здравствени услуги во Македонија	102
7.1.1 Примарна здравствена заштита	102
7.1.2 Превентивни јавни институции и услуги	103
7.1.3 Секундарна здравствена заштита	104
7.1.4 Терцијарна здравствена заштита	105
7.2 Систем на финансирање на здравствената заштита	106
7.2.1 Финансирање на одделните нивоа на здравствени услуги	108
7.3 Реформа на системот на финансирање и очекуваните ефекти	110
7.4 Трошоци за основниот пакет на здравствени услуги	112
7.4.1 Стратегии за намалување на трошоците	114
ДЕЛ II МИКРО АСПЕКТИТЕ НА ТРОШОЦИТЕ ВО ЗДРАВСТВЕНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	116
Глава 8. Трошковни концепти и одлучување	116
8.1 Трошковни концепти	116
8.1.1 Проследување до предметот	118
8.1.2 Зависност на трошоците од обемот на активност	119
8.1.3 Контролираност	123
8.1.4 Идни трошоци наспроти набавна цена	124
8.2 Поврзаност на планирањето, буџетирањето и контролата	126
8.2.1 Производи и производни линии	127
8.2.2 Буџетирање и очекувања во однос на ресурсите	127
8.2.3 Контрола и корективни мерки	128
8.3 Податоци за трошоците на ниво на трошковен центар или депарتمان	128
8.4 Податоци за трошоците на ниво на болница	130
8.5 Приходи на болницата	132
8.6 Алокација на буџетот меѓу болниците	133
Глава 9. Предвидување на однесувањето на трошоците	135
9.1 Анализа на однесувањето на трошоците	135
9.2 Метода на историски трошоци	135
9.3 Сметководствени проценки на однесувањето на трошоците	137
9.3.1 Причински модели	138
9.3.2 Квалитативни методи	139
9.3.3 Квантитативни методи	140
9.3.4 Проверки на податоците	149
9.4 Анализа на критичната точка	150
9.4.1 Традиционална примена	150
9.4.2 Модел на повеќекратен клиент	151
9.4.3 Пресметка на граничната добивка при промена на обемот на работа	154
9.4.4 Анализа за одредување на цените	155
9.5 Инженеринг метода	157
9.5.1 Анализа на работата како основа за проценка на трошоците	158
9.5.2 Начела на анализата на работата и дизајнот	159
Глава 10. Одредување на цената на чинење на производот	161
10.1 Процес на одредување на цената на чинење	161
10.1.1 Проценка	162
10.1.2 Алокација	163

10.1.3 Спецификација на производите.....	164
10.2 Пресметување на трошоците по единица преку употреба на податоците за директните и индиректните трошоци	166
10.2.1 Дефинирање на финалниот производ при анализа на трошокот.....	167
10.2.2 Идентификување на трошковните центри	168
10.2.3 Идентификување на целосниот трошок за секој инпут.....	170
10.2.4 Доделување на инпутите кон трошковните центри.....	174
10.2.5 Алокација на сите трошоци кон крајните трошковни центри	178
10.2.6 Методи на алокација на трошоците.....	180
10.2.7 Алокација на посредните услуги.....	183
10.2.8 Пресметка на единечните трошоци за секој трошковен центар	186
10.3 Утврдување на трошоците врз база на активностите	187
10.4 Давателите на здравствена заштита и нивната моќ во поставување на цените	188
10.4.1 Стратегии за поставување цени.....	191
10.4.2 Некои аспекти при определување на цената која треба да се плати за здравствени услуги	192
Глава 11. Контрола на трошоците и анализа на отстапувањата во цената на чинење	196
11.1 Контрола на трошоците	196
11.2 Испитување на отстапувањата	197
11.2.1 Класична статистичка теорија.....	198
11.2.2 Теорија на одлука.....	200
11.2.3 Промени во релеватните фактори	202
11.3 Развој на стандарди.....	203
11.3.1 Профили на стандардни трошоци.....	203
11.3.2 Протоколи за стандарден третман	206
11.4 Анализа на отстапувањата	208
ЛИТЕРАТУРА.....	213